Severnoprimorska mrežna regionalna razvojna agencija

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR

IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO REGIONALNEGA PROSTORSKEGA PLANA ZA GORIŠKO RAZVOJNO REGIJO

Februar, 2025

1. Uvod

Urejanje prostora na regionalni ravni je ključnega pomena za skladen regionalni in uravnotežen prostorski razvoj države. Instrument prostorskega načrtovanja na regionalni ravni je regionalni prostorski plan (v nadaljevanju RPP), prostorski strateški akt, s katerim se država in občine na podlagi Strategije prostorskega razvoja Slovenije, njenih akcijskih programov, drugih razvojnih aktov države in razvojnih ciljev EU dogovorijo in uskladijo o prostorskem razvoju posamezne razvojne regije in določijo bistvene razvojne priložnosti in usmeritve za občinske prostorske akte.

S pripravo RPP se uresničuje načelo usklajevanja interesov in sodelovanja državne in občinske ravni na območju posamezne razvojne regije. V okviru priprave RPP se morajo država (resorji) in občine dogovoriti in uskladiti zasnove prostorskih ureditev na območju posamezne razvojne regije, dogovorjene rešitve pa morajo upoštevati pri nadaljnjem načrtovanju in pri izvedbi načrtovanih prostorskih ureditev. Občine se morajo dogovoriti glede zasnov posameznih ureditev lokalnega pomena ki segajo na območje več občin ali vplivajo na razvoj več občin (kot so prednostna razvojna območja za stanovanjsko oskrbo, večja nakupovalna središča, infrastrukturna vozlišča in prostorske ureditve, namenjene urejanju skupnega javnega potniškega prometa, zelene infrastrukture, območja za objekte družbene infrastrukture in prostorske ureditve, ki so neposredno namenjene opravljanju lokalnih gospodarskih javnih služb s področja varstva okolja) državni resorji pa morajo uskladiti zasnove prostorskih ureditev državnega pomena.

2. Razlogi za pripravo

Državni zbor Republike Slovenije je 9. decembra 2021 sprejel Zakon o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 199/21, 18/23 – ZDU-1O, 78/23 – ZUNPEOVE, 95/23 – ZIUOPZP in 23/24, ZUreP-3), ki določa cilje, načela in pravila urejanja prostora. Med prostorskimi strateškimi akti opredeljuje regionalni prostorski plan, s katerim želimo na podlagi enotne uporabe razpoložljivih podatkov o prostoru na območju razvojne regije spodbuditi načrtovanje trajnostnega in racionalnega razvoja. Zaradi odsotnosti izvajanja lokalne samouprave na ravni regij, se le-to opira na sistemske rešitve politike skladnega regionalnega razvoja države. V Sloveniji obstaja skladno s predpisi, ki urejajo skladen regionalni razvoj, 12 razvojnih regij, ki so funkcionalne ozemeljske celote in prostorsko praviloma sovpadajo s statističnimi regijami. RPP velja za prostorski strateški akt, pripravljen na ravni razvojne regije. Je podlaga za pripravo regionalnega razvojnega programa. Je tudi podlaga za izvedbo postopka državnega prostorskega načrtovanja, saj se v njih uskladijo zasnove prostorskih ureditev državnega pomena.

3. Elementi priprave

3.1. Območje priprave

Regionalni prostorski plan se pripravi za območje Severno Primorske (Goriške razvojna) regije (v nadaljevanju Goriška regija), katere obseg določa Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS, št. 20/11, 57/12, 46/16 in 18/23 – ZDU-1O; v nadaljnjem besedilu ZSRR-2) in obsega 13 občin: Ajdovščina, Bovec, Brda, Cerkno, Idrija, Kanal ob Soči, Kobarid, Miren-Kostanjevica, Mestna občina Nova Gorica, Renče-Vogrsko, Šempeter-Vrtojba, Tolmin in Vipava.

3.2. Cilji priprave

Cilj priprave RPP je zagotoviti celovito in usklajeno načrtovanje prostora, ki bo omogočilo trajnostni razvoj, izboljšanje kakovosti življenja prebivalcev ter učinkovito rabo prostora in virov, hkrati pa doseči boljšo povezanost prostorskega planiranja med lokalno in državno ravnjo ter izboljšati načrtovanje in upravljanje prostora na regionalni ravni.

Vizija RPP je, da s prostorskega vidika ovrednoti in zagotovi usmeritve za trajnostni razvoj dejavnosti, ki so v regiji prisotne, ali imajo potencial za razvoj. Regija bo v rabi prostora ustvarjala sinergijske učinke ter se izogibala večjim konfliktom, ki bi lahko ogrozili kakovosten bivalni prostor za vse prebivalce regije in življenjska okolja drugih vrst.

Sprejet RPP bo osnova za nadaljnje podrobnejše prostorsko načrtovanje tako prostorskih ureditev državnega kot tudi lokalnega pomena.

3.3. Zakonodajni okvir

Priprava RPP bo potekala v skladu z določbami Zakona o urejanju prostora (ZUreP-3, Uradni list RS, št. 199/21, 18/23 – ZDU-1O, 78/23 – ZUNPEOVE, 95/23 – ZIUOPZP in 23/24), ki urejajo postopek priprave regionalnega prostorskega plana (78. člen ZUreP-3), pri tem pa se upoštevajo še nekatere posebnosti, ki izhajajo iz ugotovitev in priporočil Pilotnega projekta za implementacijo prostorske in gradbene zakonodaje Ministrstva za naravne vire in prostor ter Navodil za vsebino, obliko in način priprave regionalnega prostorskega plana (Urbanistični inštitut Republike Slovenije, september 2023).

RPP skladno z določbami 5. odstavka 78. člena ZUreP-3, sprejme razvojni svet regije po predhodni potrditvi vlade in sveta regije.

4. Opis obstoječega stanja

Goriška regija je del kohezijske regije Zahodna Slovenija in obsega 2.325 km^2, kar predstavlja 11,5 % površine Slovenije. Sestavljena je iz 13 občin, regija pa se ponaša z izrazito obmejno lego, saj na zahodu v celoti meji na Italijo. Geografska razgibanost, zlasti v Tolminskem in Idrijsko-Cerkljanskem, vpliva na poselitev, ki je v regiji redkejša. Leta 2022 je v Goriški regiji živelo 118.202 prebivalcev, kar predstavlja približno 6 % slovenskega prebivalstva. Gostota poselitve je 50,8 preb./km^2, kar je približno polovica slovenskega povprečja. Najgosteje poseljeno območje je Nova Gorica, kjer gostota poselitve dosega 3.720 preb./km^2.

Regija ima zelo raznolika območja, kot so Osrednja Goriška, Tolminsko, Idrijsko-Cerkljansko in Ajdovsko-Vipavsko, ki so zaradi geografske razgibanosti poseljena različno. Zaradi specifičnih značilnosti poselitve in odseljevanja v hribovitih predelih je Goriška regija med manj gosto poseljenimi območji v Sloveniji. Kljub temu pa Nova Gorica s svojo gosto poselitvijo predstavlja regionalno središče, ki povezuje Slovenijo in Italijo, še posebej v čezmejnih urbanih območjih.

Gospodarstvo regije prispeva 5 % k BDP-ju Slovenije, pri čemer izstopajo industrija, kmetijstvo, turizem in storitve. Kljub temeljni gospodarski razvitosti pa se Goriška regija sooča z izzivi, kot so odseljevanje in opuščanje primarnih dejavnosti, predvsem v hribovitih območjih. Prometna dostopnost regije je kljub njenemu geostrateškemu položaju slaba, predvsem zaradi pomanjkljive železniške infrastrukture in nezadostne

povezanosti z osrednjim prometnim omrežjem EU. Glavna prometna povezava, cesta Razdrto–Vrtojba, zagotavlja osnovno povezljivost z drugimi deli Slovenije in Italije, vendar razvojna potreba po nadgradnji ostaja neizkoriščena.

Goriška regija je naravno zelo ohranjena, saj gozdovi pokrivajo 67,4 % njenega ozemlja, kar jo uvršča med najbolj gozdnate regije v Sloveniji. V regiji se nahajajo številna varovana območja, vključno z območji Nature 2000 in ekološko pomembnimi območji, ki prispevajo k njenemu biotskemu bogastvu. Vendar pa ta varstva prinašajo omejitve in onemogočajo potrebno in smiselno razvojno načrtovanje.

5. Izhodišča razvojnih in varstvenih potreb v regiji

5.1. Mesta in druga urbana naselja in morebitna druga naselja, ki so pomembna za razvoj regije

Regijsko središče Nova Gorica je edino mesto v Goriški regiji, ki ima skupaj z naselji Solkan, Kromberk, Pristava, Ajševica, Rožna Dolina, Loke in Stara Gora status središča druge ravni. Navedeno območje, skupaj z območjem občine Šempeter-Vrtojba in Gorice v Italiji tvori čezmejno urbano območje. Na podlagi Strategije prostorskega razvoja Slovenije (SPRS 2050) je za Novo Gorico določeno, da se razvija kot močno gospodarsko, izobraževalno-raziskovalno in kulturno središče na zahodni meji Slovenije. Namen tega razvoja je omogočiti mestu enakovredno sodelovanje s čezmejnimi območji v Italiji ter okrepiti njegov pomen kot regionalnega prometnega vozlišča. Kljub svoji strateški legi ob meji pa Nova Gorica v SPRS 2050 ni prepoznana kot mesto širšega mednarodnega pomena.

Središči tretje ravni sta Tolmin in Idrija. Tako Tolmin kot Idrija predstavljata pomembni mestni središči Goriške regije. Tolmin predstavlja središče Zgornjega Posočja, ki ga povezuje z ostalo Goriško regijo. Zaradi naravnih pogojev se je v Tolminu razvilo predvsem živinorejstvo, katerega produkt je vrhunski planinski sir. Po drugi svetovni vojni so se v Tolminu razvili industrijski obrati in obrti, v zadnjih desetletjih se regija intenzivno osredotoča na razvoj turizma. Idrija je pomembna za Goriško regijo zaradi svoje bogate industrijske dediščine in strateške lege. Zgodovinsko je znana po rudarstvu živega srebra, danes pa mesto združujejo različne gospodarske dejavnosti, kot so turizem in industrijska dejavnost.

Ajdovščina je drugo največje mesto po številu prebivalcev, pomembno gospodarsko središče in edino mesto IV. ravni v regiji. Gospodarstvo občine temelji na industriji, tehnologiji, kmetijstvu in turizmu. Občina je prepoznavna po živilsko predelovalni industriji (Mlinotest, Fructal, Leone), letalski industriji (Pipistrel, C-astral), biotehnoloških industriji (Sartorius) in kovinski industriji, ki pomembno prispeva k lokalnemu in regijskemu razvoju.

Tabela 1: Dejanska in pričakovana opremljenost središč glede na raven naselij.

Naselje	Stopnja središča	Dejanska opremljenost središč	Pričakovana opremljenost središč glede na raven naselij

Nova Gorica	II. raven	Zdravstveni dom, lekarna, osnovna šola, srednja šola, univerza, izpostave ministrstev in državni zavodi, Slovensko narodno gledališče, muzeji, knjižnica, nakupovalno središče.	Specialistična ambulanta in bolnišnična dejavnost; osnovna zdravstvena in lekarniška dejavnost, sedež visoke šole, fakultete, akademije, ministrstva, izpostava ministrstva ali zavodov, višje sodišče, ljudsko gledališče, pokrajinski muzej, splošna knjižnica.
Tolmin	III. raven	Zdravstveni dom, lekarne, državni zavodi, kulturni dom, osnovna šola, upravna enota, muzej, knjižnica, trgovske storitve.	Specialistična ambulanta in bolnišnična dejavnost; osnova zdravstvena in lekarniška dejavnost, sedež višje šole, izpostava ministrstva ali zavodov, okrožno ali okrajno sodišče, muzej, galerija in splošna knjižnica.
Idrija	III. Raven	Zdravstveni dom s specialističnimi ambulantami, psihiatrična bolnišnica, lekarna, osnovna šola, srednja šola, okrajno sodišče, državni zavodi, upravna enota, državni zavodi (Zavod za turizem, zavod RS za zaposlovanje,...), muzej, galerija, knjižnica, trgovske storitve.	Specialistična ambulanta in bolnišnična dejavnost; osnova zdravstvena in lekarniška dejavnost, sedež višje šole, izpostava ministrstva ali zavodov, okrožno ali okrajno sodišče, muzej, galerija in splošna knjižnica.
Ajdovščina	IV. raven	Zdravstveni dom s specialističnimi ambulantami, lekarna, osnovna šola, srednja šola, upravna enota, okrajno sodišče, izpostava ministrstev (zemljiška knjiga, geodetska pisarna, inšpekcijska pisarna, policijska postaja, urad za delo, zavod za zdravstveno zavarovanje, sklad kmetijskih zemljišč, varstveno delovni center) dom starejših občanov, univerza, osnovne šole, kulturni dom, galerija državnega pomena, muzej, knjižnica, trgovske storitve...	Osnova zdravstvena in lekarniška dejavnost, sedež srednje šole, teritorialna organizacija (dekoncentracija) javne upravne, okrajno sodišče, muzej, galerija, splošna knjižnica.
Bovec	Drugo urbano naselje	Lekarna, podružnični zdravstveni dom, osnovna šola, kulturni dom, knjižnica, trgovske storitve.	

Vrtojba	Drugo urbano naselje		
Solkan[1]	Drugo urbano naselje		
Šempeter pri Gorici	Lokalno središče	Splošna bolnišnica, zdravstveni dom, lekarna, osnovna šola, srednja šola, knjižnica, izpostave ministrstev in zavodov, trgovske storitve.	

Ostala središčna naselja občin so pomembna za razvoj regije zaradi zagotavljanja poseljenosti in vzdrževanja krajinskih značilnosti. Ta naselja v regiji delujejo kot oskrbovalna središča, ki podpirajo podeželska območja. Prebivalcem zagotavljajo storitve, kot so osnovna šola, zdravstveni dom, kulturni dom, športna infrastruktura, policija, banka in neživilske trgovine.

Tabela 2: Število prebivalcev po občinskih središčih (Vir podatkov: SiStat, 2024).

Občinska središča	Število prebivalcev leta 2024
Ajdovščina	7072
Ajševica*	280
Bovec	1554
Cerkno	1374
Dobrovo	331
Idrija	5793
Kanal	1045
Kobarid	1071
Kromberk*	2033
Loke*	303
Miren	1505
Nova Gorica*	13043
Pristava*	378
Renče	2045
Rožna Dolina*	299
Solkan*	3178
Stara Gora	199
Šempeter pri Gorici	3634
Tolmin	3196
Vipava	2099
Vrtojba	2633

[1] Sestavni del regijskega središča Nova Gorica

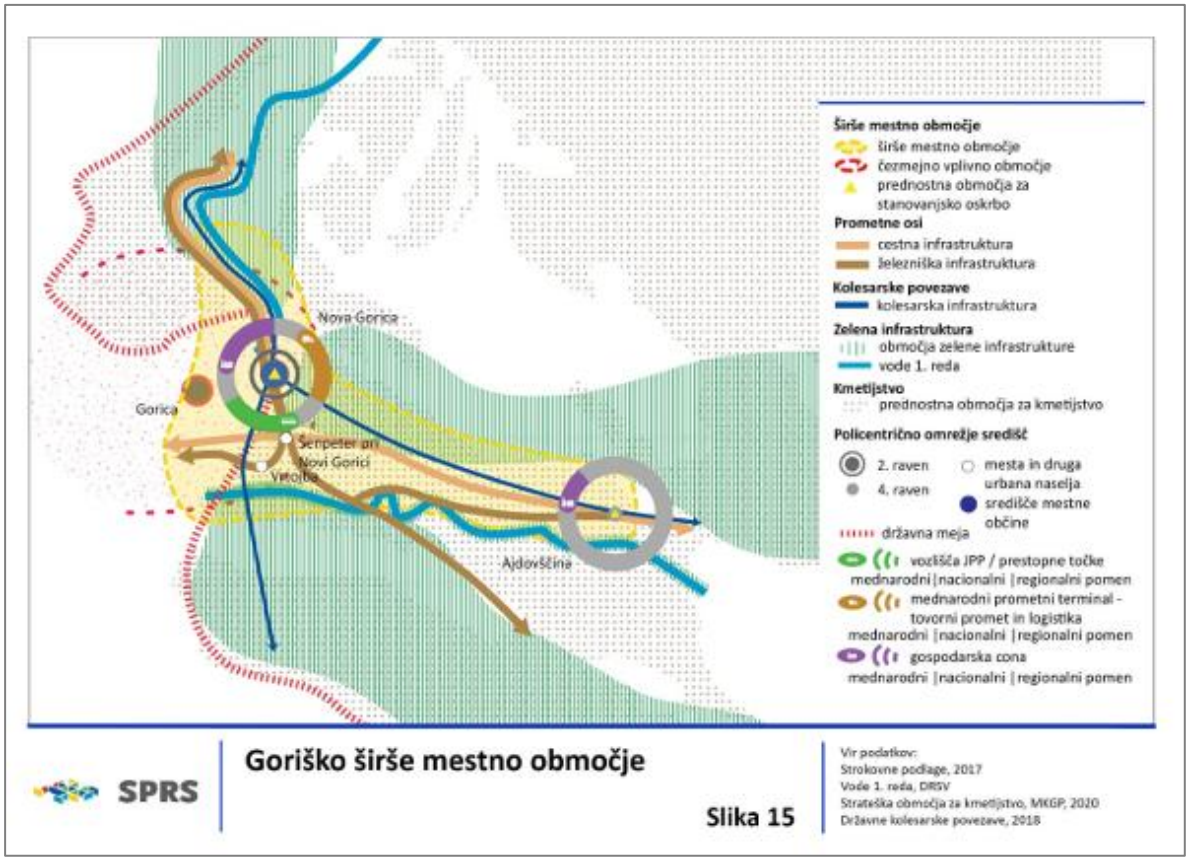
**Naselja, sestavni del občinskega in regijskega središča Nova Gorica.*

IZZIV: Določiti in preveriti vlogo naselij, ki so pomembna za razvoj regije
Opredeliti je potrebno vlogo regionalno pomembnih naselij in drugih naselij pomembnih za razvoj regije. Potrebno je prepoznati vlogo središč, kot tudi drugih urbanih naselij, ki prispevajo k policentričnem razvoju regije v odnosu do policentričnega sistema države in čezmejnemu značaju regije ter ob skrbi za obstoj poseljenosti podeželja, še posebej hribovskih, šibko dostopnih območij, v skladu s strategijo SPRS. Ponovno se preveri spremembo načrtovanega ranga naselij Ajdovščina in Nova Gorica (v skladu z opombami na SPRS) ter posebno pozornost nameni omrežju sub regionalnih središč, zlasti za ohranjanje poselitve v regiji, kot sta na primer Bovec in Cerkno.

5.2. Širše mestno območje – ŠMO

Goriško širše mestno območje vključuje Novo Gorico s stičnimi naselji, Šempeter pri Gorici in Vrtojba ter Ajdovščino. Ker širše mestno območje zaznamujejo intenzivni urbani tokovi ter izrazite delovne in druge migracije, so pritiski na prostor veliki. Regijsko središče Nova Gorica se razvija kot upravno, storitveno, kulturno in izobraževalno središče, ki zagotavlja dostopnost storitev v velikem gravitacijskem zaledju severne Primorske ter z močno vlogo v čezmejnem prostoru, kjer skupaj z Gorico tvori urbano območje s 70.000 prebivalci. V čezmejnem urbanem območju Nove Gorice in Gorice se zagotavlja enakovredna in konkurenčna vloga Nove Gorice in njenih funkcij obenem pa čezmejno urbano območje Nove Gorice in Gorice skupaj z Ronki in Tržičem ter Ajdovščino tvori čezmejno širše mestno območje. Razvoj območja vključuje izboljšanje prometne in javne infrastrukture, zlasti v povezavi z Ajdovščino in spodnjo Vipavsko dolino. Poudarjeno je tudi sodelovanje s slovensko manjšino v goriški pokrajini za reševanje prostorskih izzivov. Namen je oblikovanje simetričnega in učinkovitega čezmejnega urbanega območja.

Slika 1: Goriško ŠMO (Vir: SPRS 2050).

IZZIV: Opredelitev obsega območja ŠMO

Prek strokovne podlage (Urbanistična zasnova) se definira ŠMO in čezmejno širše mestno območje in se ob podpori sodelovanja ter koordinaciji države opredeli njegove funkcije.

5.3. Zasnova omrežij družbene infrastrukture

Dostopnost do družbene infrastrukture[2] (osnovna zdravstvena in izobraževalna) je nezadostna glede na obstoječe omrežje naselij in njihovo vlogo. Še posebno slabo so z družbeno infrastrukturo opremljena naselja v oddaljenih in hribovitih delih v regiji. Zato je pomembno, da se določijo tudi druga pomembna naselja za ohranitev poseljenosti regije. Za izboljšanje dostopnosti bi bilo potrebno okrepiti povezanost oddaljenih območij s središči in vzpostaviti dodatne točke javnih storitev ali mobilne enote, kar bi zagotovilo enakomernejšo dostopnost do ključne infrastrukture po celotni regiji. V regionalnem središču je potrebno nadgraditi tako srednješolsko kot univerzitetno družbeno infrastrukturo ter s tem povezano podporno infrastrukturo za dijake in študente za namene vzpostavitve ustreznega izobraževalnega ekosistema v podporo gospodarskemu razvoju regije.

[2] Družbena infrastruktura so prostorske ureditve namenjene izvajanju dejavnosti splošnega pomena, s katerimi se zagotavljajo dobrine, ki so v javnem interesu na področju vzgoje in izobraževanja, znanosti, športa, zdravstva, socialnega varstva, kulture ter drugih dejavnosti splošnega in splošno gospodarskega pomena, ki so kot take določene z zakonom ali odlokom lokalne skupnosti (Zakon o urejanju prostora, ZUreP-3).

IZZIV: Primerna razporejenost funkcij z načrtovanim decentraliziranim omrežjem naselij države in regije
Enakomerna razporeditev funkcij skladno s predlaganim načrtovanim rangom naselij regije in s tem povezan prenos služb državne javne uprave, zavodov, agencij, mednarodnih izpostav itd. na regijo z namenom krepitve regijskega središča in subregionalnih centrov. Trenutno je regijsko središče v primerjavi z drugimi regijskimi središči funkcijsko in infrastrukturno podhranjeno, enako velja za subregionalna središča.

IZZIV: Izboljšati dostopnost do storitev družbene infrastrukture
Zagotoviti dostopnost do družbene infrastrukture v skladu s predlaganim načrtovanim omrežjem naselij in njihovo vlogo, pri čemer je treba posebno pozornost nameniti oddaljenim in hribovitim predelom regije.

5.4. Zasnova omrežij gospodarske javne infrastrukture

Goriška regija je bogata z vodnimi viri, med obsežnejšimi je vodonosnik Banjško-Trnovske planote in Nanosa, ki zagotavlja oskrbo s pitno vodo preko vodovodnih sistemov Mrzlek in Hubelj preko polovice prebivalcev regije ter preko mednarodnih sporazumov tudi prebivalcem v Italiji. Pomembno vlogo imajo tudi drugi vodni viri na območju regije, kar regiji daje status nacionalno strateškega pomena zaradi ključne naravne dobrine – vode. Regija je bogata tudi z razpršenimi in neenakomerno porazdeljenimi drugimi vodnimi viri, ki so ključni za oskrbo hribovitih in odročnejših delov regije, obenem pa njihovo upravljanje predstavlja velik izziv za regijo. Potrebno je poudariti, da ti vodni viri niso ustrezno zavarovani s strani države, kar je v luči podnebnih sprememb nesprejemljivo in neodgovorno.

Odvajanje in čiščenje odpadnih voda v Goriški regiji poteka preko kanalizacijskih sistemov s čistilnimi napravami, ki pokrivajo večino naselij. Kljub investicijam v infrastrukturo še vedno obstajajo območja z nepopolno pokritostjo, predvsem v hribovitih naseljih. Za zaščito okolja je priporočljivo graditi manjše čistilne naprave za lokalna območja, kjer še vedno obstaja tveganje onesnaženja vodotokov in podtalne vode.

Največ komunalnih odpadkov nastane v turističnih območjih, kot sta Bovec in Brda. Za zmanjšanje odpadkov je ključnega pomena uvedba ločenega zbiranja že na izvoru ter spodbujanje ponovne uporabe materialov. Potrebna je preveritev celostnega pristopa k ravnanju z odpadki na ravni celotne regije.

Oskrba z električno energijo v regiji se izvaja prek prenosnega distribucijskega sistema električne energije. Celotno omrežje regije se na 110 kV nivoju napaja iz smeri obalno-kraške regije (RTP Divača). Znotraj Goriške regije je vzpostavljena 110 kV zanka Nova Gorica-Ajdovščina-Idrija-Tolmin-HE na Soči-Nova Gorica. Zgornja Soška dolina pa je napajana prek 20 kV omrežja. Skozi jugozahodni del regije poteka tudi 400 kV mednarodna daljnovodna povezava Divača–Redipuglia. Preko regije poteka tudi povezava 400 kV Okroglo-Avče-Divača.

Oskrba z zemeljskim plinom v Goriški regiji se izvaja preko integriranega prenosnega sistema R-34 od odcepa na M-3 do merilno regulacijske postaje MRP Ajdovščina in R-38

Kalce- Godovič. Distribucijsko omrežje obsega regijsko središče Nova Gorica s stičnimi naselji vse do Anhovega, Ajdovščino in Idrijo. Glavna prenosna plinovodna povezava, ki povezuje Slovenijo z Italijo, poteka prav skozi to regijo. Na območju kompresorske postaje Ajdovščina je predviden odcep prenosnega plinovoda Ajdovščina – Lucija za oskrbo Južno Primorske regije s plinom (Uredba o državnem lokacijskem načrtu za prenosni plinovod M6 od Ajdovščine do Lucije (Uradni list RS, št. 88/12)).

V Mestni občini Nova Gorica delujejo trije sistemi daljinskega ogrevanja. Odjemalci toplote so tako fizične, kot tudi pravne osebe na območju mesta.

Goriška regija ima potenciale za izrabo obnovljivih virov energije (OVE), zlasti v rabi energije vode, sonca, vetra in lesa. Hidroenergija v regiji temelji na rekah Soči, Idrijci in Vipavi in predstavlja glavni vir električne energije v regiji. Hidroelektrarne, kot so HE Doblar, Plave in Solkan, zagotavljajo pomemben prispevek k slovenski elektroenergetski mreži. Črpalna elektrarna Avče pa zagotavlja ekonomično izrabo vodnega vira, sistemske rezerve, regulacijo napetosti, kompenzacijo jalove energije, in tako izboljšuje obratovanje elektroenergetskega sistema. Ključni izzivi vključujejo usklajevanje proizvodnje električne energije z varstvom okolja, spremljanje vplivov na rečne ekosisteme ter usklajevanje hidroenergetskih projektov z rekreacijo in turizmom. Energija vetra ponuja potencial za nadaljnji razvoj, vendar zahteva skrbno presojo vplivov na okolje. Raba energije sonca v regiji pridobiva vse večji pomen, pri čemer je ključno spodbujanje postavitve sončnih elektrarn na obstoječe objekte in degradirana območja. V Goriški regiji ima vodikova energija velik potencial za spodbujanje prehoda na OVE, saj omogoča shranjevanje energije iz sončnih in vetrnih virov ter prispeva k razogljičenju prometa in industrije[3]. Vzporedno s tem je treba v energetski koncept vključiti tudi izrabo lesa, ki glede na obseg gozdov v regiji predstavlja osnovo za razvoj žagarske in lesno-predelovalne industrije. Razvoj te industrije omogoča ne le učinkovito rabo lokalnega lesa, temveč tudi krepitev lokalnega gospodarstva in delovnih mest v gozdarskem in lesnopredelovalnem sektorju.
Razvoj energetike v regiji naj se usmerja v skladu s smernicami in cilji Celovitega nacionalnega energetskega in podnebnega načrta (NEPN), ki določa ključne ukrepe za zagotavljanje zanesljive, varne in konkurenčne oskrbe z energijo ter prehod v podnebno nevtralno družbo. Ključne razvojne prioritete regije tako vključujejo povečanje deleža obnovljivih virov energije (OVE) s tem, da se zagotavlja trajnostno upravljanje z naravnimi viri. Pomembno je tudi optimizirati rabo energije v vseh sektorjih, zlasti v prometu in industriji, z uvajanjem energetsko učinkovitih tehnologij. Pomemben razvojni korak predstavlja razvoj in integracija vodikove ekonomije, ki omogoča učinkovitejšo izrabo nestanovitnih obnovljivih virov energije in izboljšuje stabilnost elektroenergetskega sistema. Za boljšo izrabo obnovljivih virov je ključna tudi posodobitev elektroenergetske infrastrukture, ki bo omogočala zanesljivejši prenos in učinkovitejše shranjevanje energije. Z upoštevanjem teh ukrepov bo Goriška regija prispevala k prehodu v nizkoogljično družbo, zmanjšanju emisij toplogrednih plinov in večji energetski samozadostnosti, kar bo podprlo trajnostni razvoj in dolgoročno konkurenčnost regije.

[3] Vezano na projekt Severnojadranska vodikova dolina (NAHV).

Kljub strateški legi je Goriška regija slabo prometno povezana. Povezljivost je najslabša v severnem delu regije, kjer razgiban teren dodatno otežuje prometne povezave. Stanje prometne infrastrukture je slabo, ni podnebno odporno, ni modernizirano in ne zagotavlja ustrezne stopnje povezljivosti regije.

Glavna prometna povezava Razdrto–Vrtojba na prometno razvojni osi V-Z (Ljubljana – Nova Gorica/ Gorica – Benetke) ima ključno prometno, tranzitno in gospodarsko vlogo pri razvoju Goriške regije in širše. Osrednja prometna os, ob kateri se nahaja čezmejno urbano območje z regijskim središčem Nova Gorica in Ajdovščino, povezuje dve državno pomembni cesti – Alpika in Soško cesto, kar skupaj s hitro cesto tvori omrežje prometne povezanosti regije. V regiji je zgrajenih približno 44 km avtocest in hitrih cest, vendar ekonomski potencial hitre ceste ni v celoti izkoriščen, saj ta ni podnebno odporna in nima ustrezne podporne infrastrukture, kot je npr. odstavni pas, protivetrna in protihrupna zaščita. Notranja povezanost regije je slaba. Pomanjkljiva pretočnost prometa se najbolj odraža na mestnih vpadnicah v Novo Gorico, še posebej na Vojkovi in Kromberški vpadnici, ker jugozahodni regijski promet v Posočje poteka skozi regijsko središče in povzroča daljše potovalne čase ter zmanjšuje kakovost bivanja in mobilnost prebivalstva. Obenem pa omejuje razvoj stavbnih površin regijskega središča zaradi preobremenjenosti prometne infrastrukture. Dodatno pa to vodi do slabše notranje povezanosti regije. Vse zgoraj velja tudi za čezmejno povezanost regije, kjer je vozlišče regionalnih cest v regijskem središču neposredno povezano z urejanjem prometa v čezmejnem urbanem območju.

V regiji je odsotna mreža lokacij za zagotavljanje urejenega mirujočega prometa (P&R) z vidika dostopnosti do delovnih mest in družbene infrastrukture ter zagotavljanja trajnostne mobilnosti in s tem povezljivosti regije.

Za gospodarski razvoj in ohranjanje poselitve severnega dela regije je izrednega pomena 4. razvojna os, ki povezuje Škofjo Loko, Cerkno, Želin ter krak Logatec–Idrija–Želin–Tolmin–Robič. Ključne so tudi povezave, ki omogočajo dostop Zgornjega Posočja do drugih delov regije, kot sta cestni povezavi Peršeti–Nova Gorica in Kobarid–Bovec ter čezmejno (Italija, Avstrija) in do drugih regij (Gorenjska) ter povezanost z državnim središčem. Glede na vlogo prometnega omrežja – zagotavljanja prometne dostopnosti in podpore gospodarskemu razvoju regije so tako povezave vzhod–zahod kot sever–jug izrazito pomanjkljivo prometno razvite.

Regijo v smeri S-J povezuje Bohinjska proga, ki poteka od Jesenic preko Nove Gorice do Sežane. Bohinjska proga je v največji meri namenjena prevozu potnikov. Proga je strateško pomembna za čezmejni promet, a zaradi zastarele infrastrukture ne omogoča velikih hitrosti in učinkovitih povezav. Že več let je odsotna potniška železniška povezava med regijskim središčem Nova Gorica in Ajdovščino. Glede na širše mestno območje je potrebno preveriti možnosti vzpostavitve primestne železniške povezave. Predvsem v turistični sezoni ni zagotovljena ustrezna oblika in kapaciteta multimodalne mobilnosti v regiji.

V smeri V-Z, to je na prometno razvojni osi Ljubljana – Nova Gorica/ Gorica – Benetke pa železniška povezava in z njo povezanega sistema multimodalnih in logističnih terminalov

ni vzpostavljena, saj ni železniške povezave med Ajdovščino in Ljubljano. V dokumentu »Razvoj slovenskega železniškega omrežja - Vizija 2050+« (Ministrstvo za infrastrukturo, Direkcija RS za infrastrukturo, 2021) je predvidena železniška povezava Brezovica/Vrhnika - Ajdovščina – Gorica okrog leta 2045.

Slabo je povezano tudi železniško omrežje znotraj čezmejnega urbanega območja.

Regija je slabo in le posredno povezana s 5. evropskim prometnim koridorjem, kljub njeni legi v njegovi neposredni bližini.

Vse to zmanjšuje možnosti izkoriščanja razvojnega potenciala za gospodarski razvoj in trajnostno mobilnost regije. Poleg glavne proge obstajajo tudi manjši regionalni železniški kraki, vendar so premalo razviti, da bi lahko podprli regionalni promet. Slaba povezanost z lokalnimi središči omejuje prometno integracijo znotraj regije in ne omogoča učinkovite navezave na ostala pomembna mesta. Zaradi starosti omrežja so vozni časi daljši, dostopnost do krajev pa neustrezna, kar vpliva na uporabo železnice kot trajnostnega načina prevoza. Nadgradnja železniške infrastrukture bi bistveno pripomogla k zmanjšanju prometnih obremenitev na cestah, izboljšala čezmejno sodelovanje in povečala prometno dostopnost znotraj Goriške regije.

Javni potniški promet v Goriški regiji je slabo razvit in le delno zadostuje potrebam prebivalcev ter obiskovalcem regije. Omrežje avtobusnih linij sicer povezuje večja mesta, kot so Nova Gorica, Ajdovščina in Tolmin, z manjšimi naselji, vendar so linije pogosto redke in ne omogočajo zadostne mobilnosti za dnevne migracije ali turistične obiske. To predstavlja izziv predvsem za prebivalce odročnejših območij, kot sta Idrijsko-Cerkljanska subregija in Zgornje Posočje, kjer so prometne povezave omejene. Povezanost regije z večjimi slovenskimi mesti, kot sta Ljubljana in Koper, in čezmejno je prav tako slaba, kar vodi v večjo uporabo osebnih avtomobilov, s čimer se povečujejo prometne obremenitve in negativni vplivi na okolje. Poleg tega avtobusni promet ni usklajen z železniškim omrežjem, kar zmanjšuje možnosti za integriran prevoz. V teku je vzpostavljanje in delovanje Regijskih centrov mobilnosti (RCM). Namen RCM je spodbujanje promocija in razvoj trajnostne mobilnosti v regijah ter zasnov trajnostnih oblik zagotavljanja dostopnosti do odročnejših poseljenih območij v sodelovanju in ob podpori države in zasnova trajnostnih oblik zagotavljanja dostopnosti do turističnih območij/znamenitosti v sodelovanju z destinacijskim menedžmentom ter ponudniki.

V čezmejnem urbanem območju je sicer vzpostavljena čezmejna povezava javnega potniškega prometa mestnega značaja, ki pa zaradi nepovezanosti sistemov ter rešitev na meddržavni ravni, ne uspe zaživeti, kot bi to čezmejno urbano območje potrebovalo tudi iz naslova omilitve prometnih izzivov na vozlišču regionalnih cest v regijskem središču.

V Goriški regiji je trenutno zgrajenih nekaj krajših odsekov državnih kolesarskih povezav. Izdelan je Elaborat označitve državnega kolesarskega omrežja v regiji, ki bo z realizacijo (označitvijo na terenu) omogočil zveznost in povezanost kolesarskih povezav v regiji. Potrebno je izboljšanje in širitev nekaterih odsekov teh povezav, ki pa niso še v zadostnem obsegu in je potrebno nadaljevati razvoj tega omrežja. Regija se bo vključila v evropsko kolesarsko omrežje EuroVelo, ki bi povezalo Vipavsko dolino z Novo Gorico in

naprej čezmejno v Italijo. Prav tako narašča število tematskih in lokalnih poti v območjih, kot so Bovško, Idrijsko-Cerkljansko, Brda in Vipavska dolina. Z gradnjo kolesarskih povezav, kot je brv čez Sočo v Solkanu in novih čezmejnih povezav v okviru EZTS GO, se ustvarjajo pogoji za daljinsko povezavo med dolino reke Soče in Jadranskim morjem, kar krepi funkcionalno čezmejno sodelovanje s Furlanijo-Julijsko krajino v Italiji.

Na območju regijskega središča je vzpostavljen sistem izposoje koles, ki se ga trenutno nadgrajuje v čezmejni sistem izposoje koles na čezmejnem urbanem območju.

Nadaljnji razvoj kolesarskega omrežja, ki pomembno prispeva k trajnostnim oblikam mobilnosti in s tem k bistvenem izboljšanju pogojev ohranjanja naravnih ekosistemov, zavirajo togi varstveni režimi za ohranjanje teh istih naravnih ekosistemov. Prihaja do absurdnih situacij, ko ni možno umeščati infrastrukture za trajnostno mobilnost neposredno v varovalnem pasu obstoječih cestnih povezav. Tega ni mogoče reševati ne na občinskem in ne na regijskem nivoju, ampak na državnem nivoju z medsektorsko uskladitvijo.

IZZIV: Vzpostavitev regijskega energetskega koncepta

Vzpostavitev regijskega energetskega koncepta je ključna za usklajeno načrtovanje in optimizacijo rabe virov, zmanjšanje emisij ter doseganje energetske samozadostnosti na regionalni ravni. Koncept bi povezal lokalne energetske strategije z nacionalnimi cilji ter opredelil primerne lokacije za rabo obnovljivih virov energije (OVE) ob upoštevanju prostorskih in varstvenih omejitev. Temeljil bo na usmeritvah NEPN in usmerjal določitev prednostnih in potencialnih območij za razvoj OVE do 10 MW, ki niso zajeta v tematskih akcijskih programih in so relevantna za načrtovanje na regionalni ravni, ter vključitev območij iz tematskih akcijskih programov v RPP. Načrtovanje projektov bi potekalo skladno s smernicami za varstvo kulturne in naravne dediščine, in drugih segmentov okolja. Posebej poudarjamo izziv umeščanja infrastrukture za OVE (vetrne in sončne elektrarne) na območja krajine in v bližino obstoječe poselitve ter nepozidanih stavbnih zemljišč, ki so za regijo razvojnega pomena. Čeprav je regija privlačna za postavitev tovrstne infrastrukture so njene primerjalne prednosti bogata in obširna območja naravne in kulturne danosti ter krajinske pestrosti. Pri iskanju kompromisa pri umestitvi tovrstnih naprav sta ključna kriterija potrebe razvoja naselij in zagotavljanje energetske samooskrbe regije. Pri načrtovanju in umeščanju se dodatno upošteva že degradirana in poseljena območja (nameščanje na objekte). Pomemben razmislek je potrebno dati umeščanju obratov in možnosti izrabe vodikove energije. Ob tem je treba posebno pozornost nameniti tudi lesu kot obnovljivemu viru energije (OVE) in njegovi celostni umestitvi v regijski energetski koncept. Pospeševanje razvoja daljinskega ogrevanja v urbanih območjih ter promocija uporabe lesa za ogrevanje v povezavi s sodobnimi pečmi na podeželju predstavljata ključna ukrepa za učinkovito rabo lokalnih virov. Les kot energetski vir omogoča zmanjšanje odvisnosti od fosilnih goriv, prispeva k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov ter podpira razvoj lokalnega gospodarstva, še posebej sektorja gozdarstva in lesne industrije.

IZZIV: Nadgradnja in povezljivost vodovodnih sistemov

Opredeli se regionalni magistralni vodovodni sistem regije za zagotavljanje kvalitetne in varne vodooskrbe regije in čezmejnega območja ter sosednjih regij.
Povezava posameznih vodovodnih sistemov Vipava–Soča, Hubelj–Skuk ter Mrzlek–Hubelj v enoten hidravlično uravnotežen vodooskrbni sistem, kar bi zagotovilo strateško varnost in stabilnost oskrbe v primeru onesnaženja ali drugih motenj. Prav tako bi bilo smiselno predvideti povezavo s kraškim vodovodnim sistemom Klariči. V regiji so številni vodovodni sistemi, ki jih večinoma upravljajo komunalna podjetja kot javno gospodarsko službo. Na določenih območjih, kot je Mrzlek, je nujna ureditev, rekonstrukcija ali izgradnja novih sistemov za izboljšanje oskrbe.

IZZIV: Zavarovanje vodnih virov
Ustrezno zavarovati vodne vire s strani države ob upoštevanju omejenih razvojnih pogojev zaradi prostorskih danosti regije.

IZZIV: Izgradnja in nadgradnja kanalizacijskega omrežja
Razen v večjih naseljih (aglomeracije nad 2000 PE) kanalizacijski sistemi še niso ustrezno vzpostavljeni. Potrebna je povezava glavne kanalizacijske odvodnje s tlačnim vodom do centralne čistilne naprave v Novi Gorici (Vrtojbi).

IZZIV: Vzpostavitev regijskega centra za ravnanje z odpadki
Odlagališča za ravnanje z odpadki se nahajajo v Tolminu, Novi Gorici in Ajdovščini. Med izzivi, s katerimi se regija sooča, je vprašanje vzdržnosti in smiselnosti vzpostavitve regijskega centra za zbiranje in obdelavo odpadkov. Potreben je regijski razmislek glede sistema zbiranja in odlaganja ter predelave odpadkov, ki se je po opustitvi projekta RCERO prekinil. S tem povezano se naslavlja vprašanje vzpostavitve sistema trajnostnega ravnanja z odpadki, za kar bi bilo potrebno pripraviti ustrezne strokovne podlage kot podlago za odločitev tako občin kot države.

IZZIV: Vzpostavitev državne osrednje prometno razvojne osi Ljubljana – Nova Gorica/Gorica – IT/AT Vzpostavitev z nadgradnjo državne osrednje prometno razvojne osi Ljubljana-Nova Gorica/Gorica, podnebno odpornega in kapacitivno zadostnega sistema prometnic in z njo povezane železniške infrastrukture z nadgradnjo prometnega vozlišča na čezmejnem urbanem območju Nova Gorica/Gorica za boljšo vpetost regije in države v sistem evropskih prometnih in s tem razvojnih koridorjev. Vzpostavitev in nadgradnja osrednje državne prometne razvojne osi Ljubljana–Nova Gorica/Gorica bi vključila gradnjo sodobnega in kapacitivno ustreznega sistema prometnic ter povezane železniške infrastrukture, ki bo podnebno odporna. Hkrati bi nadgradnja prometnega vozlišča na čezmejnem urbanem območju Nova Gorica/Gorica omogočila boljšo integracijo regije in države v evropske prometne in razvojne koridorje.

IZZIV: Vzpostavitev 4. razvojne osi

Vzpostavitev 4. razvojne osi na odseku Škofja Loka–Želin ter njena realizacija v smeri sever–jug, vključno s čezmejnimi povezavami, je ključnega pomena za ohranjanje poselitve in izboljšanje pogojev za gospodarski razvoj. Pri tem je pomembna tudi

modernizacija povezav na 4. razvojno os, kot so na primer: Bovec–Italija, Bovec–Kranjska Gora, Kobarid–Bovec in Peršeti–Nova Gorica.

IZZIV: Krepitev trajnostne mobilnosti v regiji:

Vzpostavitev kolesarskih povezav na regionalnem in lokalnem nivoju, ki dopolnjujejo državno omrežje, z osredotočenostjo na ključne točke v naseljih, kot so stanovanjska območja, poslovne cone ter izobraževalne ustanove. Krepitev javnega potniškega prometa, zlasti železniških povezav, je nujna za izboljšanje potovalnih časov, pogostosti linij in boljšo integracijo urbanih središč z okoliškimi območji. Zmanjšanje osebnega prometa v zavarovanih območjih, kot sta Triglavski narodni park in Krajinski park Zgornja Idrijca, pa zahteva celovite rešitve, vključno z uvedbo javnega prevoza in spodbujanjem souporabe koles. Potrebna je izdelava regijske celostne prometne strategije, ki bo opredelila prednostne ukrepe za zagotavljanje trajnostne mobilnosti v Goriški regiji.

Vzpostavitev povezanega čezmejnega sistema trajnostne mobilnosti na urbanem območju Nove Gorice in Gorice je ključna za izboljšanje dostopa prebivalcev do urbanih središč in širše regije. To območje, ki predstavlja pomembno vstopno in izstopno točko tako za regijo kot za državo, zahteva dobro načrtovano prometno infrastrukturo, ki bo spodbujala trajnostne oblike prevoza.

IZZIV: Načrtovanje novega železniškega omrežja in modernizacija obstoječega

Vzpostavitev železniške proge Ljubljana – Nova Gorica/Gorica – Benetke je ključna za razbremenitev ceste čez Vipavsko dolino ter priključitev na Baltsko-Jadranski koridor RFC5, a je odvisna od državne investicijske podpore, ki jo aktualna Resolucija o nacionalnem programu razvoja prometa do leta 2030 ne predvideva, vendar je ključna za nadaljnji razvoj območja. Vizija razvoja slovenskega železniškega omrežja do leta 2050[4] že vključuje predlog železniške povezave Brezovica/Vrhnika–Ajdovščina–Nova Gorica, katere izvedba je predvidena okoli leta 2045.

Potrebna je modernizacija obstoječe železniške infrastrukture, ki vključuje izgradnjo izogibališč za povečanje prometne prepustnosti, načrtovanje voženj v enournem taktu ter izboljšanje dostopnosti postaj. Dolgoročno je potrebna rekonstrukcija celotnega ustroja proge za povečanje kapacitet in izboljšanje storitev, kar bi železniško omrežje naredilo konkurenčno in privlačno za uporabnike.

IZZIV: Zasnova in izgradnja večmodalnega potniškega vozlišča ter manjših vozlišč

Izgradnja večmodalnega vozlišča v Novi Gorici bo okrepila povezanost med mestom in podeželjem ter povezala regijo s sosednjo Italijo, kar bo Novi Gorici omogočilo delovanje kot mednarodna vstopna točka. Vzporedno z razvojem večmodalnega vozlišča v Novi Gorici je treba vzpostaviti mrežo regijsko pomembnih večmodalnih vozlišč, ki bodo izboljšala dostopnost javnega prevoza po regiji. Nadgradnja postaj z uporabniku prijaznimi storitvami, kot so kolesarnice in parkirišča, bo povečala privlačnost javnega prevoza.

[4] »Razvoj slovenskega železniškega omrežja - Vizija 2050+« (Ministrstvo za infrastrukturo, Direkcija RS za infrastrukturo, 2021).

IZZIV: Oživitev lesnopredelovalne industrije
Preučitev možnosti za umestitev gozdno-lesno predelovalnih obratov ob upoštevanju prostorske racionalnosti (bližina lesnih virov) in izkoriščanja degradiranih območij za njihovo postavitev. Na podlagi podatkov o izrabi lesne biomase, določitev območij za izkoriščanje biomase in ohranitev določenih območij «naravnih gozdov«.

IZZIV: Vzpostavitev nacionalnega centra in mreže za zaščito in varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami v regiji
Goriška regija se sooča s pogostimi naravnimi nesrečami, kot so poplave, plazovi, požari in potresi, zato je nujna vzpostavitev nacionalnega centra in mreže za zaščito in varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami. Center bi deloval kot koordinacijsko, operativno in izobraževalno središče, ki bi povezovalo civilno zaščito, gasilske enote in reševalne službe.

5.5. Zasnova stanovanjskih območij

Goriška regija se spopada z zmanjševanjem števila prebivalstva. Od leta 1991 do leta 2023 se je v Goriški regiji prebivalstvo zmanjšalo za slabe 3%. Po podatkih demografske projekcije bo regija do leta 2038 izgubila 11,3% prebivalstva.

Goriška regija se uvršča med regije z nižjo gostoto poselitve. Kljub temu se v njej pojavljajo območja z visoko gostoto prebivalstva, zlasti v urbanih središčih, kot so Ajdovščina, Nova Gorica in njihovimi primestnimi območji. Nasprotno pa so najnižje gostote poselitve značilne za bolj oddaljena, ruralna območja regije.

Na splošno je za celotno regijo značilen negativni skupni prirast. Skupni prirast za celotno Goriško regijo znaša – 1,5 na 1000 prebivalcev, kar pomeni, da se je število prebivalcev zmanjšalo za 1,5 prebivalca na vsakih 1000 prebivalcev. Leta 2023 je bil skupni prirast v regijskih središčih negativen, z izjemo Ajdovščine, kjer je dosegel vrednost 83 (SiStat, 2024).

Podatki za leto 2021 kažejo, da ima Goriška regija skupno 51.070 stanovanj, od katerih jih je naseljenih 39.846. Delež novejših stanovanj, zgrajenih po letu 2005, je razmeroma nizek (6,5 %), kar nakazuje na omejen obseg nove stanovanjske gradnje. Manjšemu deležu naseljenih stanovanj (4,1 %) še vedno primanjkuje osnovna infrastruktura, 2,1 % naseljenih stanovanj pa ima manj kot 10 m^2 uporabne površine na osebo, kar kaže na primanjkljaj prostorskega standarda za del prebivalcev.

IZZIV: Aktivacija stavbnega fonda
V regiji so na voljo večje površine nepozidanih stavbnih zemljišč, primerne za stanovanjsko gradnjo, vendar aktivacijo na teh območjih zavirajo določeni dejavniki (relief, stroški izvedbe komunalne opreme). V nekaterih občinah je dodatna ovira razdrobljenost lastništva zemljišč, kar upočasnjuje prodajo in gradnjo. Hkrati ostaja izziv tudi boljše izkoriščanje obstoječega stavbnega fonda. Potrebna je aktivacija stavbnega

fonda za stalno bivanje, opredelitev prioritetnih potencialnih območij za revitalizacijo stavbnega fonda za stanovanjska območja za mlade.

IZZIV: Stanovanja za ranljive skupine in starejše ter druge alternativne oblike bivanja (vasi za dementne)
Na ravni celotne regije primanjkuje domov za starejše, kar postaja vse bolj pereč problem glede na aktualne trende staranja prebivalstva. Prav tako primanjkuje stanovanj za ranljive skupine, kar zahteva nujno ukrepanje za izboljšanje stanovanjskih pogojev in socialne oskrbe.

5.6. Prednostna območja za razvoj posameznih dejavnosti, ki so pomembne za regijo

Središče z gospodarsko cono nacionalnega pomena je opredeljena Nova Gorica s stičnimi naselji od Solkana do Vrtojbe ter novo predvideno širitvijo do Ajševice. Za gospodarsko cono regionalnega pomena je opredeljena Ajdovščina. Gospodarska cona nacionalnega pomena leži na strateški lokaciji ob meji z Italijo, spodbuja mednarodno trgovino in investicije. Območje privlači številna domača in tuja podjetja ter služi kot pomembno logistično in poslovno vozlišče. Območje je ključno za širše gospodarske tokove, povečuje konkurenčnost Slovenije in ustvarja priložnosti za nadaljnji razvoj visokotehnoloških panog ter inovacij na nacionalni ravni. Gospodarska cona Ajdovščina je prepoznana kot območje regionalnega pomena. Ponuja podporno infrastrukturo za mala in srednje velika podjetja, ki so osredotočena na različne panoge, vključno s proizvodnjo, logistiko in storitvami. Cona omogoča ustvarjanje novih delovnih mest, izboljšuje gospodarsko vitalnost regije in prispeva k uravnoteženemu razvoju v širši goriški regiji. Na osi Nova Gorica–Postojna so načrtovane nove gospodarske cone ter širitev obstoječih, saj izboljšane prometne povezave predstavljajo os urbanizacije v Goriški razvojni regiji. Širitve gospodarskih con so predvidene tudi na degradiranih območjih, zlasti v zaledju Nove Gorice, Šempetra-Vrtojbe, Ajdovščine in Vipave. Za predvidena razvojna območja je prednostna naloga vlaganje v komunalno opremljanje zemljišč, s čimer se zagotavlja ustrezna infrastruktura za trajnostno rast in privabljanje novih investicij.

Med tipi FDO v regiji najbolj izstopajo industrijske in obrtne dejavnosti, pridobivanje mineralnih surovin, nekaj je pa tudi storitev. Največ FDO je v Novi Gorici z okolico, Idriji, Ajdovščini, Anhovem in Tolminu.

V regiji ni prostih sklenjenih območij ustrezne rabe, ki bile večje od 10 ha. To zahteva nadgradnjo obstoječih območij in optimizacijo uporabe zemljišč. Zaradi omejenih stavbnih zemljišč je potrebno dodatno vlaganje v nove gospodarske cone, pri čemer je treba skrbno načrtovati prometno dostopnost in zagotavljanje primerno velikih parcel za lokalna in tuja podjetja, vključno z inovativnimi sektorji.

Turizem v Goriški regiji temelji na bogati naravni in kulturni dediščini. Ključni turistični potenciali vključujejo Julijske Alpe, Kras, Goriška Brda in Vipavsko dolino, vse bolj pa na pomenu pridobiva tudi dolina reke Soče z naborom aktivnosti povezanih z aktivnim turizmom. Razvoj turizma v Zgornjem Posočju in Idrijsko-Cerkljanski subregiji je zaradi

varstvenih režimov in slabše prometne dostopnosti omejen, še posebej so ogrožene dejavnosti vezane na zimske športe zaradi podnebnih sprememb (toplih zim). Brda se usmerjajo v razvoj butičnega turizma in kulinarike, ki temelji na ohranjeni dediščini naselij ter lokalni vinski in gastronomski ponudbi.

Da je regija turistično zanimiva destinacija kažejo tudi podatki o prihodih in prenočitvah turistov. Prenočitve turistov v Goriški regiji zavzemajo 9,1% prenočitev celotne države. Število prenočitev turistov se je v treh letih povečala za skoraj 0,5 milijona.

V Goriški regiji se naravni pogoji za kmetijstvo med območji precej razlikujejo. Severni del regije se sooča z največjimi omejitvenimi dejavniki, zato je tam kmetijstvo omejeno predvsem na živinorejo, ki se najbolj prilagaja specifičnim razmeram tega območja. Območja z omejenimi možnostmi za kmetijstvo v goriški regiji vključujejo dele Posočja, Idrijsko hribovje, Spodnji Kras, gorate predele Nanosa, območje Banjške planote in Trnovskega gozda, višji predeli Goriških Brd. Tu gre za kmetijska območja, ki so redko poseljena in demografsko ogrožena. Glavna kmetijska dejavnost je živinoreja, ki je ekstenzivno usmerjena. Območja s posebnimi omejitvami za kmetijstvo so v Vipavski dolini in Južno od Nove Gorice.

Pomemben omejitveni dejavnik v Vipavski dolini je burja, ki močno poslabša pogoje za kmetovanje. Območja z ugodnimi naravnimi razmerami za kmetovanje so spodnji del Vipavske doline z okolico Nove Gorice in del Goriških Brd. Živinoreja zaradi ne konkurenčnosti v odnosu do donosnejših kmetijskih panog nima večjega gospodarskega pomena. Submediteranska klima ima pozitiven vpliv na zgodnost pridelave in višjo kakovost pridelkov. Velik vpliv na območje ima suša, za katero obstaja rešitev v izgradnji dovolj obsežnih in kakovostnih namakalnih sistemov, še posebej za pridelavo vrtnin, sadja ter drugih intenzivnejših kultur.

Glavni izzivi kmetijstva v regiji so podnebne spremembe, suša ter urbani pritiski, ki ogrožajo obseg pridelovalnih površin. Regija se sooča z daljšimi sušnimi obdobji in neenakomerno oskrbo z vodo, kar predstavlja velik izziv predvsem za intenzivno kmetijstvo. Suše ogrožajo kakovost pridelkov, zmanjšujejo donos in lahko povzročijo izpad dohodka v proizvodnji. V 80. letih 20. stoletja so bile v Vipavski dolini izvedene melioracije, ki so predvidevale tudi izgradnjo namakalnih sistemov, vendar je bil od teh projektov v celoti zgrajen le zadrževalnik Vogršček in nanj vezani namakalni sistemi, ki pa še vedno niso v celoti dokončani. V postopku projektiranja je obsežnejši namakalni sistem Zgornje Vipavske doline. Priložnosti za razvoj vključujejo trajnostne prakse pridelave, uvajanje novih kmetijskih tehnologij za prilagoditev na spremenjene pogoje ter širitev agroturizma, ki omogoča povezovanje kmetijstva in turizma na način, ki ohranja lokalno kulturno krajino.

Izgube kmetijskih zemljišč so največje v Vipavski dolini, Goriških Brdih ter v dolinah Soče in Idrijce. Te izgube so posledica zaraščanja zaradi staranja prebivalstva in odseljevanja iz podeželja ter širjenja urbanih naselij, ki zaradi gospodarskega razvoja in demografskih potreb zasedajo kmetijske površine. V hribovitih predelih dodatno težavo predstavljajo oteženi pogoji za obdelavo zaradi nedostopnega terena, pomanjkanja ustrezne mehanizacije in visoke stroškovne neučinkovitosti.

IZZIV: Razvoj novih gospodarsko ekonomskih con

Gospodarske cone naj se razvijajo znotraj širšega mestnega območja (ŠMO), pri čemer je potrebno prednostno obravnavati razvoj obstoječih gospodarskih con in iskanje prostorskih možnosti za vzpostavitev novih in širitev obstoječih.

Na nivoju regijskega središča Nove Gorice in ostalih središč je ugotovljeno pomanjkanje površin za gospodarske oz. razvojne cone, kar je potrebno zaradi konflikta med varstvenimi in razvojnimi potrebami ustrezno nasloviti. Glede na hierarhijo naselij je potrebno zagotoviti ustrezne površine za razvoj poslovnih con ter s tem povezano uskladiti konflikte med razvojem in varstvenimi režimi.

Glede na čezmejne izzive je potrebno preveriti in določiti omrežje čezmejno povezanih ekonomskih con.

IZZIV: Revitalizacija FDO in prestrukturiranje zastarelih gospodarskih con

Z optimizacijo rabe prostora je potrebno izkoristiti obstoječe gospodarske cone. V gospodarske cone na infrastrukturno prometnih vozliščih se usmerjajo proizvodne in logistične dejavnosti prednostno v čezmejnem urbanem območju Nova Gorica/Gorica v Sloveniji, kjer za to obstajajo prostorske danosti in ni konfliktov v rabi prostora, kar zahteva tudi državno podporo pri prestrukturiranju starejših industrijskih območij (FDO). Obstoječe poslovne cone so pogosto zastarele in potrebujejo prestrukturiranje.

Zaradi zastarele železniške infrastrukture v osrčju čezmejnega urbanega območja je nujno prestrukturirati prostor za primernejše urbane funkcije, ki bodo podpirale razvoj regijskega središča Nove Gorice. Hkrati je potrebno zagotoviti ustrezne nadomestne površine za obstoječe dejavnosti, ki so v konfliktu z načrtovano ureditvijo območja ob meji in železnici, da se omogoči usklajen in funkcionalen urbani razvoj.

IZZIV: Razvoj platforme aktivnih in med sabo povezanih komplementarnih poslovnih con

Vzpostaviti je treba platformo aktivnih in med sabo povezanih komplementarnih con, ki vključuje tako obstoječe poslovno-gospodarske cone, prestrukturiranje oz. revitalizacijo zastarelih ali neurejenih gospodarskih con, možnosti za širitev obstoječih in vzpostavitev novih gospodarskih con - mrežo vseh con v regiji (Nova Gorica, Šempeter-Vrtojba, Ajdovščina, Idrija, Tolmin in ostale) v povezavi z vzpostavitvijo sistema med gospodarskimi conami v čezmejnem urbanem prostoru ter znotraj ŠMO in čezmejne ŠMO.

IZZIV: Razvoj turizma

Izzivi in usmeritve za razvoj turizma v Goriški regiji morajo biti usmerjeni v trajnostno naravnanost, s poudarkom na omejevanju masovnega turizma in omilitvi negativnih vplivov, kot sta prekomerna poraba vode in povečanje odpadkov. Pomembno opredeliti ključna območja za razvoj turizma. Širitev nastanitvenih kapacitet naj vključuje tudi izgradnjo kampov in šotorišč za raznolikost ponudbe. Ključno je opredeliti nosilne zmogljivosti okolja, zlasti pri ranljivih območjih, da se zagotovi trajnostni razvoj turizma in zaščita naravnih virov. Med večje izzive turizma v regiji sodijo spremembe, ki jih narekujejo trendi v turizmu, demografske in podnebne spremembe. Posebno pozornost

je potrebno nameniti razvoju smučarskih centrov, kot sta Cerkno in Kanin, ki zahtevata premišljene strategije na prilagajanje prej omenjenim spremembam.
Med večje izzive turizma regije sodi tudi morebitno razvojna vloga HIT-a kot podporne infrastrukture turizma v regiji ter vprašanje morebitne druge rabe stavbnega fonda v regijskem središču v primeru preusmeritve dejavnosti podjetja.

IZZIV: Vzpostavitev celostnega pristopa za ohranitev in razvoj kmetijstva pred sodobnimi izzivi
Pomembno je opredeliti prednostna območja za kmetijsko dejavnost ter usmerjati razvoj, da se ohrani kmetijska raba zemljišč in zagotovi čim večjo samooskrbo regije. Hkrati zagotavljati prostorski razvoj kmetijstva v sožitju z ostalimi gospodarskimi panogami. Regija se med drugim sooča s problemom zaraščanja kmetijskih zemljišč. Preprečevanje zaraščanja je ključnega pomena za ohranjanje biotske raznovrstnosti, varovanje kulturne krajine in spodbujanje trajnostnega razvoja območja. Eden ključnih izzivov sodobnega kmetijstva v Goriški regiji so podnebne spremembe, ki prinašajo vse pogostejša in intenzivnejša sušna obdobja. Ob daljših sušnih obdobjih in neenakomerni oskrbi z vodo se zmanjšuje kakovost pridelkov, donosnost kmetijstva in odpornost na podnebne vplive. Ključni ukrepi za prilagoditev kmetijstva na sušne razmere vključujejo razvoj in širitev namakalnih sistemov, da se zagotovi stabilna oskrba s vodo, zlasti za intenzivne kmetijske panoge, kot so vrtnine, sadjarstvo in vinogradništvo. Poleg tega je nujno boljše upravljanje vodnih virov ter vlaganje v trajnostne rešitve za shranjevanje in distribucijo vode, da se zmanjša občutljivost na sušne razmere in izboljša dolgoročna vzdržnost kmetijstva. Prav tako se predvidi tehnološka prilagoditev kmetijske dejavnosti na območjih, ki jih pogosto prizadene suša, z možnostjo zamenjave kmetijskih kultur.

IZZIV: Vzpostavitev regijskih zadrug in zagotavljanje samooskrbe regije
Vzpostaviti mrežo med kmetijskimi gospodarstvi in zadrugami na ravni regije, ki bi služila kot borza kmetijskih pridelkov ter izboljšala povezovanje in sodelovanje znotraj sektorja. Pri tem je ključno zagotoviti boljšo organizacijo preskrbovalne verige s poudarkom na sistemu »pridelava-predelava-skladiščenje-distribucija« hrane, kar bi omogočilo učinkovitejši pretok lokalnih proizvodov od kmetov do potrošnikov. Hkrati spodbujati raznolikost kmetijskih kultur ter razvoj manjših kmetij, ki ohranjajo kulturno krajino in preprečujejo zaraščanje kmetijskih zemljišč. Vse to bi pripomoglo k večji samooskrbi regije, kar je ključno za trajnostni razvoj in večjo prehransko neodvisnost.

5.7. Zasnova zelenega sistema regije
Goriška regija sodi med bolj gozdnate regije v Sloveniji. Gozdovi pokrivajo kar 67,4% njene površine. Na območju regije se nahajajo pomembni ekološki koridorji za velike zveri, kot je medved, ter jedrna območja za parkljarje. Obenem so prisotna občutljiva območja, ki služijo kot življenjski prostor jastrebu. To so območja zlasti v Triglavskem narodnem parku in na južnih obronkih Trnovskega gozda. Pri načrtovanju zelene infrastrukture je zato potrebno upoštevati ekološko povezljivost posameznih krajin, da se ohranijo naravni habitatni prehodi ter izboljša varovanje biotske raznovrstnosti v regiji.

V regiji se nahaja del Triglavskega narodnega parka ter krajinski parki na območjih Nanosa, Trnovskega gozda in Zgornje Idrijce. Območja ohranjanja narave (ZON, NV, Natura 2000) in omrežje zelene infrastrukture so ključna za ohranjanje biotske raznovrstnosti pa tudi drugih družbenih funkcij, kot so javno zdravje, kakovost bivanja, kulturna identiteta in gospodarskih funkcij, kot so: ohranjanje vodnih virov, biomasa in turizem. Na regionalni ravni je bistveno prepoznavanje večjih sklenjenih območij kot povezovalnih koridorjev za povezanost celotnega sistema in zagotavljanje naravnega ravnovesja.

Gozdovi imajo ključno vlogo v gospodarskem razvoju in ohranjanju naravnega ravnovesja. Kljub raznolikosti in bogastvu gozdov v Goriški regiji je gozdarska dejavnost še vedno premalo izkoriščena. V regiji sicer deluje več srednje velikih in majhnih podjetij ter samostojnih podjetnikov, ki se ukvarjajo z lesno dejavnostjo, vendar obstajajo številne možnosti za dodatno učinkovito gospodarjenje z gozdom in razvoj lesno-predelovalnih dejavnosti. Pravilno usmerjeno gozdarjenje bi lahko povečalo gospodarske koristi, obenem pa zagotovilo trajnostno ravnanje z gozdnimi viri.

Goriška regija vključuje številna vodovarstvena območja, ki so ključna za oskrbo s pitno vodo in zaščito vodnih virov, pri čemer sta najobsežnejši sklenjeni območji Banjščic in Nanosa. Vodovarstvena območja so ogrožena zaradi onesnaževanja (kmetijstvo, urbanizacija) in podnebnih sprememb (spremenjeni padavinski režimi), ki negativno vplivajo na kakovost pitne vode in biotsko raznovrstnost. V regiji pa obstajajo tudi številni viri pitne vode, ki še nimajo določenih vodovarstvenih območij, kar povečuje njihovo ranljivost za onesnaženje in degradacijo. Potrebno je trajnostno upravljanje vodnih virov, ki vključuje sodelovanje na več ravneh.

V Goriški regiji so kopalna območja določena na rekah Nadiža, Soča in Idrijca, med njimi Idrijca v Bači pri Modreju, Nadiža, ter več lokacij na Soči pri Čezsoči, Tolminu, Kanalu in Solkanu. Kakovost in dostopnost teh voda pomembno vplivata na dobrobit regije, saj spodbujata telesno aktivnost, sprostitev in turizem, hkrati pa prispevata k ohranjanju biotske raznovrstnosti in okoljski trajnosti. Ohranjanje čistih kopalnih voda izboljšuje kakovost življenja prebivalcev in omogoča trajnostno rabo naravnih virov.

V Goriški regiji se nahaja približno 3.200 hektarov območij, ki so izpostavljena katastrofalnim poplavam. Te se nahajajo zlasti v Vipavski dolini in ob reki Soči. Erozijska območja z običajnimi zaščitnimi ukrepi so predvsem na vzhodnem delu regije. V Vipavski dolini, srednjem toku Soče in severozahodnem robu so območja z zahtevnejšimi zaščitnimi ukrepi. Na severnem delu so območja strogega varovanja. Na severnem delu so tudi plazovita območja.

IZZIV: Opredelitev zelenega sistema regije

Delež pokritost celotnega območja regije z varovanimi območji in varstvenimi režimi je med višjimi na ravni celotne države, kar posledično pomeni omejene možnosti za razvoj v klasičnem smislu (širitve stavbnih zemljišč in gradnje). Opredelitev zelenega sistema regije bi na regionalni ravni pomenila opredelitev bolj ranljivih območij in manj ranljivih območij za različne razvojne pobude. V navezavi na izziva prilagajanje podnebnim

spremembam in razvojno varstvo bo ključnega pomena skupno, usklajeno in ciljno dogovorjeno delovanje regije.

IZZIV: Prilagajanje na podnebne spremembe
Podnebne spremembe so dejstvo. Ekstremni vremenski pojavi so vse bolj pogosti in intenzivni (število dni z visokimi temperaturami, število dni brez padavin, visok delež padavin/uro,...). Z opredelitvijo zelenega sistem regije in modrozelene infrastrukture bi bilo prilagajanje na podnebne spremembe in podnebno odpornost lažje.

IZZIV: Razvojno varstvo
Razvoj v območjih zavarovane narave in kulturne dediščine naj bo skrbno usmerjan v skladu s principi trajnostnega upravljanja, ki odražajo enake smernice kot podlage za njihovo varovanje. Razvojni ukrepi naj se izvajajo tako, da ohranjajo in krepijo ekološke, kulturne in zgodovinske vrednote območij ter zagotavljajo trajnostno rabo naravnih in kulturnih virov, pri čemer ohranjajo ravnovesje med zaščito dediščine in potrebami razvoja.

IZZIV: Varstvo pred poplavami
Z namenom zmanjšanja poplavne ogroženosti je potrebno razviti celovite načrte, ki bodo vključevali specifične ukrepe za zaščito pred škodljivimi učinki poplav. Na podlagi podrobnih analiz je treba identificirati poplavno ogrožena območja, kjer se ne predvideva nova gradnja. Na poplavno ogroženih območjih je smiselno izvesti ukrepe, zasnovane na naravi temelječih rešitvah (angl. Nature-Based Solutions - NBS). Ti ukrepi lahko vključujejo naravno oblikovanje rečnih strug, kar omogoča večjo prosto kapaciteto vodotokov in zmanjšuje erozijo; ohranjanje travnikov in pašnikov, ki prispevajo k zadrževanju vode; ter zasaditev obvodne vegetacije, vključno z zaščito obvodnih gozdov, ki stabilizira bregove in omogoča boljšo absorpcijo padavin. Posebej pomembno je zavarovanje obstoječih obrečnih gozdov na področju rek Soče, Vipave, Idrijce in drugih vodotokov, saj imajo ključno vlogo pri zadrževanju in uravnavanju poplavnih vod. Ti ekosistemi delujejo kot naravni zadrževalniki vode, zmanjšujejo hitrost odtoka in s tem blažijo poplavne konice. S tem pristopom se ne le zmanjšuje tveganje poplav, temveč se tudi krepi naravno okolje in biotska raznovrstnost.

IZZIV: Varovanje in zaščita vodovarstvenih območij
Vodovarstvena območja se srečujejo z različnimi izzivi (kmetijstvo, pozidava, podnebne spremembe-suša). Potreben je integrativni pristop, ki bi obravnaval vse naštete izzive na regionalni ravni. Poleg zaščite že opredeljenih vodovarstvenih območij je nujno zagotoviti tudi varovanje tistih virov pitne vode, ki ne spadajo pod uradna vodovarstvena območja**,** a so ključnega pomena za oskrbo prebivalstva. Posebno pozornost je treba nameniti kopalnim vodam**,** saj imajo pomembno okoljsko, rekreacijsko in turistično vlogo**,** njihova kakovost pa vpliva na zdravje ljudi in ekosisteme. Prav tako je velikega pomena izobraževanje in ozaveščanje splošne javnosti na temo ranljivosti vodnih virov.

5.8. Povezave s sosednjimi območji

Znotraj Slovenije je za Goriško regijo pomembno povezovanje z drugimi deli države, zlasti s sosednjo Gorenjsko regijo, kjer se v obeh regijah razteza Triglavski narodni park (TNP).

Za usklajen razvoj na tem območju je potrebno povezano načrtovanje in upravljanje, ki bo omogočalo trajnostni razvoj, hkrati pa ohranjalo naravne in kulturne vrednote parka. Povezanost z Gorenjsko regijo se odraža na področju prometnih povezav (Bohinjska proga, 4. razvojna os in javni potniški promet) ter v povezljivosti zelenih sistemov med regijama, saj preko obeh potekajo pomembni ekološki koridorji.

Goriška regija meji na severovzhodu na Osrednjeslovensko, na jugu pa na Primorsko-notranjsko in Obalno-kraško regijo, s katerimi se povezuje prek gospodarske javne infrastrukture, kot so oskrba s plinom, vodo, električno energijo in prometne povezave. Pomemben dejavnik povezovanja med regijami so tudi ekološki koridorji.

Goriška regija leži na meji z Italijo. Zaradi obmejne lege regija krepi svoj mednarodni položaj. Povezovanje Nove Gorice in Gorice, ki ležita ob meji med Slovenijo in Italijo, je ključno za čezmejno sodelovanje na gospodarskem, kulturnem, infrastrukturnem, izobraževalnem in raziskovalnem področju.

IZZIV: Usklajen razvoj čezmejnega urbanega območja in povezovanje obmejnih območij

Povezovanje čezmejnih območij v regiji zahteva ustvarjanje pogojev za prostorski in gospodarski razvoj koridorja Ljubljana–Nova Gorica/Gorica -Benetke, s poudarkom na podpori gospodarskih dejavnosti, razvoju mejnih prehodov ter intenzivnejšem čezmejnem sodelovanju. Vzpostavitev teh povezav bi spodbudila gospodarski razvoj in povečala integracijo regije v širše evropske tokove. Pomemben element trajnostnega razvoja predstavlja tudi izgradnja čezmejnih kolesarskih povezav, ki bi prek čezmejnega urbanega središča Nova Gorica – Šempeter Vrtojba – Gorica ustvarile daljinsko kolesarsko pot od doline reke Soče do Jadranskega morja ter tako prispevale k boljši povezljivosti in trajnostni mobilnosti med obema državama. Čezmejna urbana aglomeracija in njen nadaljnji razvoj terja specifično razvojno usklajevanje ob podpori države na naslednjih strateških področjih: gospodarstvo, kmetijstvo, kultura, bivanje, izobraževanje, infrastruktura, zdravstvo, promet,...

IZZIV: Medregijsko sodelovanje

Vzpostavitev medregijskega sodelovanja pri varovanju zavarovanih območij je ključnega pomena, saj Triglavski narodni park leži na območju dveh regij. Za učinkovito upravljanje in ohranjanje je potrebno uskladiti razvojne smernice, da se zagotovi enoten in trajnostno naravnan pristop pri upravljanju celotnega območja parka. Obenem je potreben skladen razvoj tudi na področju GJI.

6. Ključne razvojne prioritete regije

Ključne razvojne prioritete regije:

1. Omrežje naselij in njihova funkcija v regiji

Poudarjena je potreba po krepitvi lokalnih središč in njihove povezanosti z večjimi središči, zlasti glede oskrbe z javnimi storitvami in dostopa do delovnih mest. Ob tem se izraža pomankanje ustreznih in dostopnih stanovanj, še posebej za mlade družine in

starejše prebivalce. Ključna prioriteta je povečanje stanovanjskih zmogljivosti v regijskih središčih, obenem pa je pomembno razvijati nova zazidljiva območja in prenavljati degradirana stanovanjska območja, da se prepreči izseljevanje in spodbudi stabilizacija prebivalstva v regiji.

Pomembno vlogo pri razvoju regije ima ŠMO z regijskem središčem Novo Gorico s stičnimi naselji Šempeter in Vrtojba, ki se navezuje na urbanizirano območje Gorice v Italiji in skupaj s Šempetrom predstavlja edini čezmejni ŠMO v državi in s tem prevzema vlogo mednarodnega središča. V regijskem središču se krepi opremljenost z družbeno infrastrukturo s poudarkom na krepitvi univerzitetnega in srednješolskega centra, krepitvi zdravstvene oskrbe, krepitvi kulturne in športno rekreacijske funkcije ob zagotavljanju ustreznih bivanjskih pogojev za vse družbene skupine ob zagotovitvi primerne dostopnosti tako do pomembnejših središč v državi in regiji kot tudi vpenjanje v mednarodne prometne tokove preko čezmejne urbane aglomeracije.

2. Prometna infrastruktura

Krepitev razvojno prometne osi Ljubljana – Nova Gorica/Gorica – Benetke z vlogo Novo Gorice oziroma čezmejnega ŠMO kot pomembnega regionalnega prometnega vozlišča ter pomembne točke vpenjanje prometnega sistema Slovenije v evropske prometne tokove. Nujna je nadgradnja regijskega cestnega vozlišča v območju urbane aglomeracije ter vzpostavitev železniškega koridorja med Novo Gorico in Ljubljano po Vipavski dolini. Dodatno je potrebno izboljšanje druge cestne in kolesarske infrastrukture ter vzpostavitve trajnostnih rešitev v mobilnosti, kar bi izboljšalo povezljivost znotraj regije in sosednjimi območji. Prav tako je ključno povečanje obsega javnega potniškega prometa in izboljšanje prometne dostopnosti celotnega omrežja naselij.

3. Čezmejno sodelovanje/povezovanje območij

Plod dosedanjega čezmejnega sodelovanja je bila vzpostavitev EZTS GO, ki ima pomembno vlogo pri gospodarskem, kulturnem in socialnem ter posledično pri prostorskem razvoju in načrtovanju samega čezmejnega prostora. Krepitev in nadgradnja EZTS GO za namene krepitve sodelovanja in koordinacije skupnega razvoja v čezmejni ŠMO z vzpostavitvijo čezmejne medresorske delovne skupine (po zgledu sedmega omizja za dogovarjanje pri pripravi in izvedbi strateškega projekta GO!2025) ob aktivni pomoči države za namene zagotavljanja udejanjanja primerjalnih prednosti regije ter čezmejnega prostora ob hkratni krepitvi državnega omrežja naselij.

4. Gospodarska infrastruktura in trajnostni turizem

Izpostavljena je potreba po učinkovitih orodjih države za prestrukturiranje obstoječih, slabo programsko in fizično izkoriščenih proizvodnih območjih ter zagotavljanju prostora za razvoj novih in širitvi obstoječih gospodarskih con, prednostno v območju ŠMO ter ciljno v drugih nosilnih naseljih regije s krepitvijo čezmejnega povezovanja tako znotraj čezmejnega urbanega območja kot čezmejnega ŠMO (Ronke, Červinjan, Gradež,...), kar bo omogočilo povečanje konkurenčnosti regije ter podprlo podjetništvo, industrijske dejavnosti in ustvarjanje delovnih mest ter ohranjanje prebivalstva v regiji.

Potrebna je krepitev razvoja trajnostnega turizma kot gospodarske panoge, ki se opira na izjemne naravne prvine regije in njeno bogato kulturno dediščino ter je obenem njihov vir ohranjanja valorizacije. Nujna je specializacija in uravnoteženje smeri turističnega razvoja z razvojem novih produktov in storitev, ki bo lokalnemu prebivalstvu pomenila nadgradnjo in ne poslabšanje pogojev bivanja ter obenem ščitila naravne vire.

5. Zelena infrastruktura in prilagajanje podnebnim spremembam

Zagotavljanje povezanosti zelene infrastrukture regije z zeleno infrastrukturo urbanih naselij, kjer se poleg okoljske funkcije krepi tudi njena zdravstveno (higienska), družbeno in rekreacijska funkcija.

Zagotovitev horizontalnih ukrepov za namene prilagajanja podnebnim spremembam, kot neločljivega dela razvojnih izzivov regije na vseh področjih.

7. Nacionalna izhodišča

Skladno z določbami 7. člena ZSSRR-2 in z 9. členom Uredbe o regionalnih razvojnih programih (Uradni list RS, št. 69/12 in 78/15) morajo biti regionalni razvojni programi usklajeni tudi z razvojnimi politikami in cilji ministrstev. RRP mora biti izdelan na podlagi RPP, RPP pa mora upoštevati usmeritve Resolucije o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050. ReSPR50 je strateški nacionalni dokument, ki je za desetletja opredelil kakovosten prostorski razvoj naše države. Z njim opredeljujemo dolgoročne strateške cilje države in usmeritve razvoja dejavnosti v prostoru, ki bodo podlaga za usklajeno delovanje vseh deležnikov, ki sooblikujemo prostor in tako neposredno vplivamo na raven kakovosti življenja v državi. Usmeritve ReSPR50 za regionalne prostorske plane so izhodišče za pripravo razvojnih dokumentov na regionalni ravni, t.j. za RPP na področju prostorskega načrtovanja in za RRP na področju razvojnega načrtovanja.

ReSPR50 določa, da se v regionalnih prostorskih planih podajo natančnejše usmeritve za:

- druga naselja, pomembna za razvoj regije, ob upoštevanju meril iz strategije;
- območja za dolgoročni razvoj – določijo se središčem policentričnega urbanega sistema (ali drugim naseljem, pomembnim za razvoj regije) v RPP za izvajanje njihove razvojne vloge in vloge skladnega regionalnega razvoja;
- prednostna območja za stanovanjsko oskrbo na območjih z najboljšo dostopnostjo do sistema javnega potniškega prometa, v bližini prometnih vozlišč in prestopnih točk javnega potniškega prometa ter, predvsem železnice usklajeno s celostno prometno strategijo ob upoštevanju regionalnih demografskih projekcij;
- pomembnejšo družbeno infrastrukturo glede na zahtevano raven opremljenosti središč policentričnega urbanega sistema;
- prednostna območja za gospodarski razvoj;
- nakupovalna središča s površino več kot 5.000 m^2 in prestrukturiranje obstoječih nakupovalnih območij
- razvoj podeželja;
- trajnostno rabo mineralnih surovin;

- načrtovanje zelene infrastrukture in zeleni sistem regije;
- turistične možnosti rek in jezer z omejitvami;
- prestrukturiranje degradiranih območij;
- raba obnovljivih virov energij;
- območja vetrnih elektrarn.

8. Priprava RPP

8.1. Ključni izzivi

Kljub sorazmerno usklajeni rabi prostora se regija sooča z izzivi, ki zahtevajo premišljeno načrtovanje in sodelovanje na različnih področjih. Ključni izzivi vključujejo krepitev omrežja naselij ter izboljšanje povezav med lokalnimi središči in večjimi urbanimi območji, z osredotočenostjo na zagotavljanje javnih storitev in stanovanjskih kapacitet. Poseben izziv predstavlja tudi krepitev vloge ŠMO z regijskim središčem Nova Gorica, ki s povezovanjem z Gorico v Italiji poudarja pomen čezmejnega sodelovanja na področju gospodarskega, kulturnega in socialnega razvoja obmejnega prostora.

Ključni izzivi na področju prometne infrastrukture so nadgradnja cestne infrastrukture, dograditev in modernizacija železniškega omrežja in krepitev javnega potniškega prometa.

Na področju gospodarstva in turizma je poudarek na prestrukturiranju obstoječih industrijskih območij ter razvoju trajnostnega turizma, ki ohranja naravne vire in kulturno dediščino. Prav tako je ključno povezovanje zelene infrastrukture, ob tem pa tudi prilagajanje podnebnim spremembam kot neločljiv del regionalnega razvoja.

RPP bo naslovil nekatere ključne izzive prostorskega razvoja na regionalni ravni:

1. Uskladiti državne in občinske potrebe po prostoru v regiji;
2. Določitev območij za katera se izdela podrobnejša krajinska zasnova;
3. Definiranje ŠMO in določitev njegovih funkcij;
4. Opredelitev možnosti razvoja gospodarskih dejavnosti ob glavnih prometnicah (omejitve, širitev, posodobitev, režimi, itd.);
5. Opredelitev območij za dejavnosti, ki so pomembne za regijo (npr. kmetijstvo, turizem, površine za gospodarski razvoj, energetska infrastruktura);
6. Opredelitev prioritet pri usklajevanju razvojnih dejavnosti z varstvenimi pogoji kulturne in naravne dediščine.

8.2. Razvojni cilji regije

Regionalni cilji regije so povzeti po Regionalnem razvojnem programu:

Regija za ljudi:

- Kakovosten družbeni razvoj z razvojem in nadgradnjo storitev družbenih dejavnosti ter zagotavljanjem enake dostopnosti za vse prebivalce, tudi na oddaljenih območjih.
- Zagotavljanje ustreznih stanovanjskih pogojev za privabljanje mladih.

- Zmanjšanje neenakosti, povečanje socialne vključenosti ter medgeneracijsko sodelovanje.
- Prilagoditev izobraževalnih programov potrebam gospodarstva.
- Krepitev zdravja med vsemi generacijami ter ohranjanje visoke stopnje varnosti prebivalcev in obiskovalcev.

Bolj pametna regija:

- Spodbujanje gospodarske rasti in višje dodane vrednosti s prehodom v nizkoogljično krožno gospodarstvo.
- Krepitev podjetniško-inovacijskega ekosistema, razvoj visokotehnoloških podjetij in izboljšanje konkurenčnosti poslovnega okolja.
- Digitalna preobrazba z uvajanjem novih poslovnih modelov.

Bolj zelena regija:

- Spodbujanje trajnostnega upravljanja naravnih virov in prilagajanje podnebnim spremembam.
- Ohranjanje biotske raznovrstnosti in krepitev samooskrbe.
- Spodbujanje uporabe sodobnih tehnoloških rešitev za prilagajanje podnebnim spremembam.

Bolj povezana regija:

- Izboljšanje digitalne tehnologije in komunikacijske infrastrukture.
- Razvoj trajnostnega, varnega in intermodalnega prometnega omrežja.
- Spodbujanje trajnostne mobilnosti znotraj regije in povezanost z mednarodnim prostorom.

Učinkovito upravljanje razvoja regije:

- Izvajanje teritorialnih pristopov.
- Priprava regionalnega prostorskega plana.

8.3. Vsebina in oblika RPP

Pri pripravi RPP se upoštevajo:

1. Pravna, metodološka in teritorialna izhodišča.

2. Vsebinska izhodišča iz hierarhično nadrejenih dokumentov.

3. Analiza stanja in razvojnih potreb regije.

4. Obstoječi in realno pričakovani konflikti rabe prostora.

V vsebini RPP se določi in podrobneje opiše:

1. Analizo stanja s predstavitvijo glavnih razvojnih in varstvenih teženj.

2. Ukrepe za izvajanje RPP.

3. Sistem spremljanja stanja in vrednotenja prostorskega razvoja regije.

RPP vsebuje grafični in tekstualni del. **Grafični del RPP** vsebuje: vključuje prikaze na kartah v merilu 1:250.000 in prikaze v merilu 1:50.000.

Na strateški ravni se na kartah v merilu 1:250.000 prikaže:

1. Območje razvojne regije v nacionalnem kontekstu in v čezmejnem kontekstu
2. Vizijo prostorskega razvoja na območju razvojne regije
3. Središča v policentričnem sistemu

Grafični del RPP vključuje tudi podrobnejše prikaze v merilu 1:50.000 kot prostorsko sintezo, ki združuje vse ključne razvojne elemente, organizacijo dejavnosti in rab v prostoru ter nabor ukrepov za izvajanje RPP. Podrobnejši prikazi obstoječih in pričakovanih dejavnosti in rab na območju razvojne regije se skladno s 75. členom ZUreP-3 lahko izdelajo ločeno za:

- mesta, druga urbana naselja in morebitna druga naselja, ki so pomembna za razvoj regije ter se jim določijo njihova vloga in okvirna območja za njihov dolgoročni razvoj;
- širša mestna območja;
- zasnovo omrežij družbene infrastrukture;
- zasnovo omrežij gospodarske javne infrastrukture;
- zasnovo stanovanjskih območij;
- prednostna območja za razvoj posameznih dejavnosti, pomembnih za regijo;
- zasnovo zelenega sistema regije;
- povezave s sosednjimi območji.

8.4. Postopek priprave RPP

Priprava in sprejetje RPP je določena v 78. členu ZUreP-3. Priprava bo potekala predvidoma v štirih fazah:

1. Priprava strokovnih podlag – 31.3.2024

- Izdelava obveznih strokovnih podlag za pripravo RPP: analiza stanja v prostoru, analiza razvojnih potencialov in pomanjkljivosti regij, usmeritve za regije.
- Pridobitev podatkov in že izdelanih strokovnih gradiv občin in ministrstev (veljavni prostorski akti, področne strategije, že izdelane strokovne podlage, podatki o prostorskih aktih in strokovnih podlaga v pripravi idr.).
- Izdelava urbanistične in krajinske zasnove kot obvezne strokovne podlage - predvidoma do konca 2025.

2. Izdelava Izhodišč za pripravo RPP – do 31.12.2024

Formalno se začne priprava RPP z izhodišči, kjer se država in vse občine v Goriški razvojni regiji po posvetovanju z javnostjo dogovorijo o okvirni vsebini RPP, postopku priprave, načinu sodelovanja z udeleženci pri urejanju prostora ter sosednjimi regijami. Izhodišča za RPP se objavijo v prostorskem informacijskem sistemu po potrditvi na Razvojnem svetu Severno primorske (Goriške razvojne) regije in Svetu Severno Primorske (Goriške razvojne) regije.

3. Izdelava osnutka RPP – do 31.12.2025

- Osnutek RPP pripravi izdelovalec RPP izbran z javnim naročilom. Osnutek RPP se pripravi na podlagi strokovnih podlag, ki jih zagotovijo tudi nosilci urejanja prostora za svoje področje pristojnosti. Osnutek RPP se objavi v prostorskem informacijskem sistemu, po potrditvi na Razvojnem svetu regije in Svetu regije.
- Sočasno z izdelavo RPP poteka tudi izdelava Okoljskega poročila. Usklajen osnutek okoljskega poročila se posreduje ministrstvu, pristojnemu za celovito presojo vplivov na okolje.

4. Izdelava RPP – do 31.12.2026

- Javna razgrnitev RPP poteka v prostorskem informacijskem sistemu in na krajevno običajen način v posameznih občinah za najmanj 60 dni.
- Na podlagi pridobljenih predlogov in pripomb javnosti ter mnenj nosilcev urejanja prostora se pripravi predlog RPP.
- Regionalni prostorski plan sprejme razvojni svet regije po potrditvi vlade in sveta regije.
- RPP se po sprejetju javno objavi v prostorskem informacijskem sistemu predvidoma do 15.3.2027.

8.5. Proces sodelovanja

Pri pripravi RPP bodo sodelovali vsi relevantni udeleženci pri urejanju prostora na nacionalni in lokalni ravni. Pri pripravi RPP se želi uvesti participativni pristop, saj je zaželena aktivnejša vloga resorjev (ministrstva in državne javne službe) in drugih deležnikov, ki naj proaktivno sodelujejo v postopku priprave in soustvarjajo razvojne zgodbe.

Skladno z ZUreP-3 bodo v postopku priprave RPP sodelovali naslednji udeleženci pri urejanju prostora (v nadaljevanju udeleženci), vsak v okviru svojih pristojnosti:

- pripravljavec RPP,
- izdelovalec RPP,
- občine v posamezni razvojni regiji,
- resorji, ministrstva in državne javne službe,
- lokalne gospodarske javne službe,
- predstavniki ključnih gospodarskih subjektov na območju razvojne regije,
- predstavniki nevladnih organizacij (kot predstavniki javnosti),
- organi odločanja v razvojni regiji: Svet regije in Razvojni svet regije,
- Ministrstvo naravne vire in prostor, Direktorat za prostor in graditev,
- Komisija vlade za prostorski razvoj in Prostorski svet,

- Vlada Republike Slovenije.

8.6. Vključevanje udeležencev pri urejanju prostora

Pri pripravi RPP se bo stremelo k perceptivnem pristopu, ki zagotavlja enakovredno sodelovanje vseh relevantnih akterjev in vključevanje različnih interesov in potreb skupnosti.

Izvedli se bodo sestanki, posvetovanja, razprave ter delavnice. Predvideni dogodki in aktivnosti pri pripravi RPP omogočajo odprte razprave, soočanje nasprotujočih se interesov in

upoštevanje vsebinskih izhodišč. Stremi se k vsebinsko usklajenemu dokumentu, ki ga bodo sprejeli vsi relevantni udeleženci v prostoru.

Resorji sodelujejo pri pripravi RPP tako, da:

- zagotovijo ustrezne strokovne podlage za vsebine v RPP iz njihove pristojnosti,
- sodelujejo pri izdelavi Izhodišč za RPP,
- sodelujejo s pripravljavcem in izdelovalcem RPP pri usklajevanju posameznih vsebin RPP,
- v času javne razprave o osnutku RPP izdajo mnenja o osnutku.

Svet regije in Razvojni svet regije po potrebi obravnavata in potrjujeta gradiva v posameznih fazah priprave RPP, obvezno pa sta vključena v naslednje faze postopka priprave RPP:

- obravnava in potrditev izbora pripravljavca RPP;
- obravnava in potrditev Izhodišč za pripravo RPP;
- obravnava in potrditev osnutka RPP in odločitev o izvedbi javne razprave;
- obravnava in potrditev predloga RPP za obravnavo na Vladi RS.

Ministrstvo v postopkih priprave RPP aktivno sodeluje z izvajanjem naslednjih nalog:

- s koordinacijo in usklajevanjem resorjev na državni ravni,
- na predlog pripravljavca RPP skliče skupne usklajevalne sestanke več nosilcev urejanja prostora, nosilci urejanja prostora pa morajo z ministrstvom sodelovati,
- sodeluje pri vsebinski pripravi državnih izhodišč za pripravo RPP,
- na predlog pripravljavca RPP sodeluje pri pripravi gradiv za obravnavo na Komisiji vlade za prostorski razvoj v vseh fazah priprave RPP,
- izvaja vse potrebno v zvezi s sofinanciranjem priprave RPP.

8.7. Zagotovitev strokovnih podlag

Za pridobitev primerljivih RPP je Ministrstvo za naravne vire in prostor zagotovilo obvezne strokovne podlage za vse regije. Obvezne strokovne podlage po ZUreP-3 so:

- Analize stanja v prostoru in razvojnih potreb;
- Usmeritve za razvoj poselitve, razvoja v krajini in gospodarske javne infrastrukture temelječe na analizi stanja v prostoru in razvojnih potreb;
- Urbanistična zasnova;
- Krajinska zasnova.

Pri pripravi RPP se bodo za posamezna vsebinska področja upoštevale strokovne podlage, gradiva in študije, s katerimi pripravljavec ali udeleženci že razpolaga ali jih bo izdelal skladno z ZUreP-3.

V skladu z določili ZUreP-3 tudi nosilci urejanja prostora predložijo svoje razvojne in varstvene potrebe, ki se nanašajo na prostor in že izdelane strokovne podlage. Na prošnjo pripravljavca predložijo podrobnejše usmeritve, strokovne podlage in podatke, potrebne za pripravo RPP in načrtovanje konkretnih prostorskih ureditev.

8.9. Zagotavljanje in uporaba ažurnih podatkov

V okviru obveznih Strokovnih podlag za RPP je bila pripravljena baza podatkov, ki se nahaja tukaj. Le-ta bo nadgrajena z bazo podrobnejših podatkov za posamezna območja regije, za katera se bosta izdelovali Urbanistična zasnova in Krajinska zasnova.